

I N F O R M A C I J A
O STVARANJU USLOVA ZA IZGRADNJU PRERAĐIVAČKIH KAPACITETA U SEKTORU RIBARSTVA
CRNE GORE
„Crnogorski REGROW“

Crna Gora je mediteranska država površine 13.812 km², sa oko 625.000 stanovnika i gustom naseljenosti od 45 stan/km². Dužina crnogorske obale je 294 km, a površina unutrašnjih voda iznosi 362 km², dok je površina teritorijalnih voda 2098,9 km². Ribarstvo predstavlja viševjekovnu i tradicionalnu privrednu granu, koja je zastupljena u ribolovnim područjima morskog priobalja i Skadarskog jezera, te pored ekonomske ima i veoma važnu sociološku i kulturološku ulogu. U cjelini, sektor ribarstva se može kategorisati kao mali, bez industrijskog ribolova, i obavlja se duž obale i na Skadarskom jezeru. Ribolovnu flotu Crne Gore trenutno čini ukupno 270 plovnih objekata, od čega je 25 koča, 25 plivarica i 220 plovnih objekata u za ribolov u priobalnom području. Pored izlova ekonomski važnih vrsta riba i drugih vodenih organizama (srdela, inćun, skuša, lokarda, širun, tuna, trup, palamida, velika srdela, sabljarka, gof, pešikan, morska mačka, raža, golub, lignje, sipa, hobotnica, muzgavac, totanj, jastog, kozica, škamp i plavi rak, krap, ukljeva i dr.) u Crnoj Gori je zastupljena i proizvodnja odnosno uzgoj određenih vrsta kao što su brancin, orade, mušlja, kamenica, kalifornijska pastrmka i sl., gdje se na godišnjem nivou uzgoji blizu 1100 tona.

Na osnovu podataka Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, broj prerađivača ribe u Crnoj Gori je izuzetno mali – samo dva, od kojih je jedan lociran u neposrednoj blizini Nacionalnog parka Skadarsko Jezero, sa proizvodnim kapacitetom do 10 t mjesečno mariniranog šarana. Drugi proizvođač je lociran na Cetinju i registrovan je za preradu i konzervisanje ribe, ljuskara i mekušaca, sa kapacitetom do 50.000 konzervi godišnje. Pored ove dvije kompanije preradom se bave i privredni ribari, a koji svoje sušene, usoljene i marinirane proizvode plasiraju na pijacama. Od ukupnog broja uzgajivača školjki, dva uzgajivača su registrovana kao otpremni centri za školjke, dok su dva uzgajivača registrovana kao otpremni centri i centri za prečišćavanje školjki.

Povezivanjem primarne proizvodnje (ulov i uzgoj) sa prerađivačkim kapacitetima može da se osigura razvoj proizvoda visoke dodate vrijednosti koji bi bili namijenjeni prvenstveno indirektnom izvozu kroz razvoj turizma i novih ciljanih tržišta koje je Crna Gora planirala da definiše. Povezivanje proizvodnje sa hotelskim lancima (posredni izvoz kroz turizam) vidi se kao jedan od mogućih načina plasmana ovih proizvoda i unutar Crne Gore, zatim brendiranje i zaštita proizvoda ribarstva u skladu sa nacionalnim i EU pravilima iz ove oblasti.

U skladu sa naprijed navedenim nesporna je činjenica da je Crna Gora, nažalost, jedina Mediteranska država koja ima veoma ograničene prerađivačke kapacitete u sektoru ribarstva. Pored nedostatka prerađivačkih kapaciteta evidentan i visoko izražen je i problem organizovanog otkupa i plasmana svježe izlovljene ribe i drugih morskih odnosno vodenih organizama, te se time Crna Gora dovodi u veoma loš položaj, a naročito u toku ljetnje turističke sezone. Posljedicu ovakvog stanja u sektoru ribarstva vidimo upravo u veoma izraženoj zavisnosti od uvoza ribe i prerađevina od ribe, koja i pored napora koje ulaže Ministarstvo poljoprivrede u modernizaciju i povećanje efikasnosti profesionalne ribolovne flote, ostvaruje rast iz godine u godinu.

Tabelarni prikaz vrijednosti uvoza ribe i prerađevina od ribe

2017	2018	2019	2020	2021
12,5 mil. €	12,5 mil. €	14,3 mil. €	8,3 mil. €	11,7 mil. €

Nadalje, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je u saradnji sa Univerzitetom Crne Gore – Institut za biologiju mora, referentnom naučnom ustanovom u oblasti morskog ribarstva, u prethodnom periodu radilo na implementaciji brojnih međunarodnih i regionalnih projekata koji su imali za cilj uspostavljanje sistema samoodrživosti sektora morskog ribarstva i akvakulture. Do danas

je realizovano preko 15 različitih projekata, čiji rezultati se ogledaju u brojnim propisima i uspostavljenim mehanizmima za koje možemo ustvrditi da su crnogorski sektor ribarstva i akvakulture dosta dobro približili Evropskom standardu u ovoj oblasti. Međutim, to ne znači da je posao završen, već naprotiv da tek predstoji rad na punom usaglašavanju sa Zajedničkom ribarskom politikom EU i stvaranju neophodne infrastrukture kako bi cjelokupan sektor crnogorskog ribarstva bio spreman za tržište Evropske unije.

Važno je istaći da je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede zajedno sa Univerzitetom Crne Gore – Institut za biologiju mora stvorilo odlične međunarodne konekcije i obezbijedilo značajna finansijska sredstva kroz razne donatorske projekte, što u konačnom vidimo kao jedinstvenu priliku da se uz ekspertsku pomoć i donatorske projekte i naravno uz djelimično učešće budžetskih sredstava, konačno u ovom sektoru stvore uslovi kojima se može garantovati održivost raspoloživih resursa i bolji standard subjekata u sektoru ribarstva.

S tim u vezi, a u cilju stvaranja određenih prerađivačkih kapaciteta koji su prijeko potrebni Crnoj Gori, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Univerzitet Crne Gore – Institut za biologiju mora pokreću nacionalni projekat pod nazivom Crnogorski klaster plavoga rasta (montenegrin bluE GROWth cluster – REGROW) - **„Crnogorski REGROW“**.

Polazeći od činjenice da se u Crnoj Gori riba oduvijek čuvala tradicionalnim metodama soljenja i sušenja uz dodatak specifičnih začina, koja je kao finalan proizvod bio tražen i na najudaljenim destinacijama. Istorijski je dokazano da su crnogorski riblji specijaliteti stizali i do italijanskog tržišta još u 13. vijeku, kao i do austrijskog dvora u 19. vijeku što u konačnom ohrabruje idjeju pokretanja ovakvog projekta sa ciljem vraćanja stare slave sektoru ribarstva Crne Gore.

Koncept projekta **Crnogorski REGROW** zasniva se na formiranju Crnogorskog klastera plavog rasta i jačanju kapaciteta članova klastera sektora ribarstva i akvakulture kroz izgradnju pogona za preradu ribe i drugih morskih organizama, koji potiču iz privrednog ribolova i uzgoja, u Industrijskoj zoni – Opštine Kotor. U cilju definisanja potreba i neophodne opreme za koncept **Crnogorski REGROW**, iz sredstava projekta **SmartAdriaBlueGrowth**, za čiju realizaciju je zaduženo Ministarstvo ekonomskog razvoja, u toku je izrada Studije o potencijalnim proizvodima koji bi se mogli proizvoditi u budućem pogonu za preradu ribe. U izradi ove studije učestvuju najeminentniji crnogorski i hrvatski stručnjaci, dok se finalizacija studije očekuje do kraja marta tekuće godine. Ukoliko projekat **Crnogorski REGROW** naiđe na razumijevanje Vlade Crne Gore i resornih ministarstva, plan je da se kroz projekat **SmartAdriaBlueGrowth** finansira i izrada idejnog rješenja za izgradnju postrojenja za preradu ribe i drugih morskih organizama.

Ideja projekta **Crnogorski REGROW** je predstavljena Opštini Kotor, jer smatramo da ova opština raspolaže sa najadekvatnijim zemljištem za ove namjene, gdje smo načelno dobili punu podršku od strane gradonačelnika Opštine Kotor i izraženu spremnost da opština maksimalno doprinese realizaciji projekta i obezbijedi neophodno građevinsko zemljište za ove namjene. S tim u vezi, od strane Sekretarijata za imovinu Opštine Kotor smo dobili usmeno odobrenje da parcele, sa kojom raspolažu a čija je ukupna kvadratura 86.500 m², odredimo kolika bi bila dovoljna za potrebe izgradnje prerađivačkog objekta i da u skladu sa članom 33 stav 2 Zakona o državnoj imovini („Sl. list CG“, br. 21/09 i 40/11) pokrenemo proceduru za ustupanje predmetne parcele Vladi Crne Gore na privremeno upravljanje i korišćenje. Predmetnim članom predviđena je mogućnost ustupanja nepokretne i pokretne stvari iz imovine opštine sa ili bez naknade za korišćenje, te u skladu sa ciljem ovog projekta predlažemo Vladi Crne Gore da zaduži Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede – Direktorat za ribarstvo da pokrene postupak ustupanja predmetne parcele „LN br. 1, KO Privredna zona, KP 80/1 opština Kotor“. S obzirom da je predmetna parcela veličine 86.500m², predlog je da se od opštine Kotor traži 10.000m² od ukupne površine predmetne parcele.

Nadalje, projekat **Crnogorski REGROW** je kandidovan našem već tradicionalnom donatorskom partneru u sektoru ribarstva Ambasadi Kraljevine Norveške u Beogradu, gdje je u prvoj fazi prihvaćen i prosljeđen Ministarstvu spoljnih poslova Kraljevine Norveške na finalno odobravanje i

određivanje konačnog budžeta. Na osnovu obavljenih konsultacija sa poredstavnicima Ambasade kraljevine Norveške, možemo očekivati budžet za izgradnju objekata i dio opreme u okvirnom iznosu od oko jedan milion eura, ako isti bude odobren od strane Ministarstva spoljnih poslova Kraljevine Norveške. Takođe, pored našeg tradicionalnog donatora postoji mogućnost doniranja iz projekta FAO AdriaMed, kao i finansiranje iz sredstava Svjetske banke - MIDAS 2 projekat, koji ima za cilj modernizaciju ribolovne flote, stvaranje neophodne kopnene infrastrukture i podizanje nivoa svijesti subjekata u ribarstvu, administracije i inspekcije, gdje je ukupno budžetirano 10 miliona eura za unapređenje sektora ribarstva.

Ubijedeni da će realizacija projekta **Crnogorski REGROW** i izgradnja prvih savremenih prerađivačkih kapaciteta u sektoru morskog ribarstva, uslužnog karaktera sa određenim kapacitetima za skladištenje i čuvanje ribe i drugih morskih organizama, u najvećoj mjeri doprinijeti stabilizaciji, organizaciji i povećanju efikasnosti sektora ribarstva Crne Gore, smatramo da Vlada Crne Gore treba da uzme u razmatranje ovu informaciju i njene predloge kao prioritet u odlučivanju i adekvatno zaduži resorna ministarstva i sve ostale činioce na blagovremeno postupanje.

U skladu sa svim naprijed navedenim, predlažemo da Vlada Crne Gore, u cilju pokretanja i realizacije projekta **Crnogorski REGROW**, da usvoji informaciju sa predlogom mjera:

1. Zadužuje se Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede na obrazovanje tročlane komisije za praćenje realizacije projekta **Crnogorski REGROW** i zaključaka Vlade Crne Gore, koju će činiti predstavnik Direktorata za ribarstvo, u svojstvu predsjednika komisije, predstavnika Opštine Kotor, u svojstvu člana komisije i predstavnika Univerziteta Crne Gore – Institut za biologiju mora Kotor, u svojstvu člana komisije;
2. Zadužuje se Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede da u ime Vlade Crne Gore pokrene postupak za ustupanje imovine opštine Kotor, u ukupnom iznosu od 10.000m², na korišćenje bez naknade, za period od 10 godina, uz mogućnost produženja;
3. Zadužuje se Ministarstvo ekonomskog razvoja da u saradnji sa Komisijom za praćenje realizacije projekta **Crnogorski REGROW** i projektnim timom **SmartAdriaBlueGrowth** izradi idejno rješenje za izgradnju i opremanje budućeg postrojenja za preradu, čuvanje i skladištenje ribe i drugih morskih organizama;
4. Zadužuje se Univerzitet Crne Gore – Institut za biologiju mora Kotor da prezentuje svim potencijalnim donatorskim projektima i donatorima projekat **Crnogorski REGROW**, sa ciljem pribavljanja donacija za realizaciju projekta i izgradnju postrojenja za preradu, čuvanje i skladištenje ribe i drugih morskih organizama;
5. Zadužuje se Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede da u saradnji sa Univerzitetom Crne Gore – Institut za biologiju mora Kotor i Opštinom Kotor paralelno sa realizacijom projekta **Crnogorski REGROW** radi na pripremi plana za samoodrživo upravljanje budućeg prerađivačkog i skladišnog objekta;
6. Zadužuju se sve uključene strane na polugodišnje izvještavanje Vlade Crne Gore o postignutim rezultatima i efektima projekta **Crnogorski REGROW**;